



ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**„РОЛЯТА НА ОМБУДСМАНА ЗА ЗАЩИТА НА
ИКОНОМИЧЕСКИТЕ И СОЦИАЛНИТЕ ПРАВА НА ГРАЖДАНИТЕ В
УСЛОВИЯТА НА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА“**

МЛАДЕЖКИ ИКОНОМИЧЕСКИ ФОРУМ „ИКОНОМИЧЕСКИ И
ВЪНШНОПОЛИТИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД БЪЛГАРИЯ 2018“

16 април 2018 г., УНСС



Историческо развитие на икономическите и социални права на гражданите:

- Според големия теоретик на правото Георг Йелинек личността има четири статуса
- ✓ Подчинен (*status subjectionis*) - това е института на гражданството;
- ✓ Активен (*status activus*) – правата, свързани с политическото участие и формирането на държавната власт чрез избори
- ✓ Негативният статус (*status negativus*) – свободата на гражданина, в която държавата няма право да се намесва и трябва да защитава
- ✓ **Позитивен статус (*status positivus*)** - възможността на гражданина да изисква от държавата да провежда политики, които подобряват неговото икономическо и социално положение

„Позитивен статус“



- Съпричастни /реални/ права - „права-изисквания“ към държавата, възможни с активната роля на органите на властта – социално осигуряване, трудови права, здравословни и безопасни условия на труд, защита на потребителя, антимонополна политика и пр.
- Ролята на омбудсмана – застъпник за правата на хората пред органите на властта, да реагира на проявите на лоша администрация, да се бори за усъвършенстване на законодателството от гледище на правата и свободите.

- В периода от френската и американската революции в края на XVIII в. до Втората световна война отношенията „държава-гражданин“ са подчинени на **либералната концепция за ролята на държавата**
- ✓ Еволюция на конституционализма - ограничаване на властта и гарантиране на свободата на личността
- ✓ Държавна ненамеса в личната сфера и в икономиката
- ✓ Целта на управлението е индивидуална свобода, а не общото благо
- ✓ Гражданинът с права и автономия спрямо властта

ДОБРИ ПРИМЕРИ:

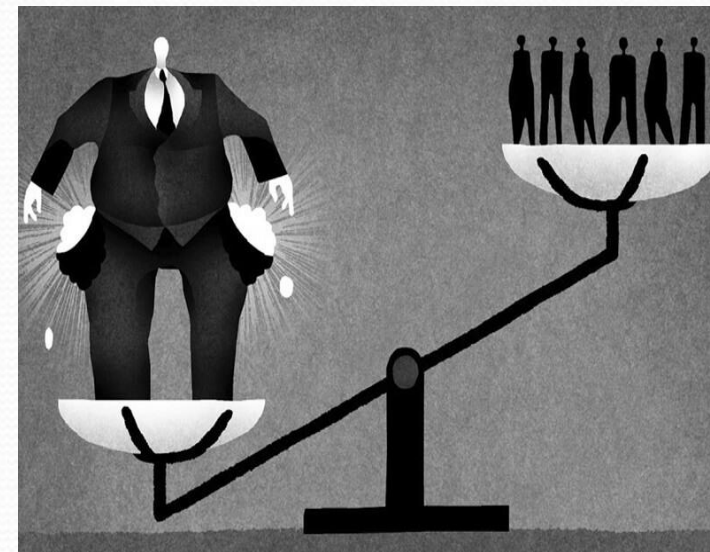
Конституцията на САЩ

Търновската конституция



След Втората световна война:

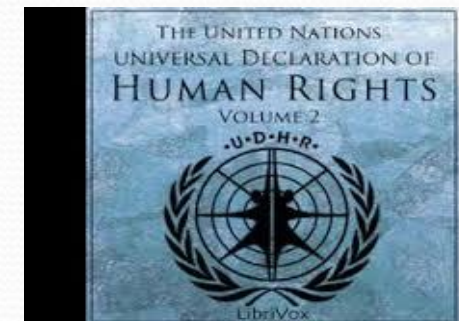
- Социалните неравенства се увеличават драстично, качеството на живот за големи части от населението е под критичния минимум. Бедността и социалната несигурност се превръщат в заплаха за свободата, в препятствие пред обществения напредък
- Оформят се принципите на демократичния конституционализъм.



Необходимост от целенасочена политика за постигане на социален напредък - сърцевината на съвременната демократична държавност

Новата политика в международните актове по правата на човека, приемани в системата на ООН:

- Всеобщата декларация за правата на човека (1948 г.)
- Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация (1965г.)
- Международният пакт за икономически, социални и културни права (1966 г.)
- Декларацията за социалния напредък и развитие (1969 г.)
- Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (1979 г.)
- Декларацията за правото на развитие (1986 г.)
- Конвенцията за правата на детето (1989 г.)
- Международната конвенция за защита на правата на всички работници мигранти и членове на техните семейства (1990 г.)
- В европейски мащаб израз на това разбиране е Европейската социална харта.



Принципът на социалната държава в Конституцията на Република България от 1991 г.

- Плуралистичното общество е обединено около основните цели на социалното развитие
- Социалната справедливост е водеща ценност наред с върховенството на правото
- Конституционен ангажимент на държавната власт да провежда политики, насочени към общото благо
- Държавата да се стреми да изпълва с реално съдържание икономическите и социални права на гражданите и да създаде ефективни механизми за тяхната защита
- Омбудсманската институция като механизъм за защита



Международни актове:



- **Парижките принципи** - ключов институционален фактор по отношение на социалните и икономически права
- **Международния пакт за икономически, социални и културни права от 1966 г.** - равенство за мъжете и жените (чл. 3), работа и благоприятни условия на труд (чл. 6 и 7), право да учредяваш и да се включваш в синдикална организация (член 8), социална сигурност (чл. 9), защита на семейството, майките и децата (чл. 10), адекватен стандарт на живот, включително подходяща храна, облекло и жилище (чл. 11), най-високото постижимо ниво на здравеопазване (чл. 12), право на образование (чл. 13) и др.
- **Виенската декларация и Програмата за действие, приети от Световната конференция за правата на човека през 1993 г.**

Българската правна теория и конституционна практика:



Икономическите и социалните права са напълно равностойни с гражданските и политически права



Решение № 2 от 2006 г. на Конституционния съд на РБ;



Най-важните икономически и социални права уредени в Конституцията - особената грижа на държавата за жената майка, за децата, правото на образование, на труд и социално и здравно осигуряване и здравни грижи, правото на синдикално сдружаване и на стачка и пр.



Ролята на омбудсмана:

- Омбудсманът се застъпва за правата и свободите на гражданите, както е посочено в чл. 91 а от Конституцията
- Правомощия при нарушени на права от „лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги, както и частноправни субекти“
- Правото на омбудсмана да се намесва в икономически взаимоотношения, нормирани от държавата, когато се нарушават правата на гражданите
- Право да предлага промени в нормативни актове или административни практики

Непосредствени приоритети на омбудсмана в областта на икономическите и социални права:

- ➔ Защита на правото на труд, на справедливо възнаграждение и на здравословни и безопасни условия на труд
- ➔ Защита на гражданите срещу монополите
- ➔ Защита на гражданите срещу свръхправомощията на ЧСИ
- ➔ Защита на гражданите срещу свръхпривилегиите на банките
- ➔ Приемане на Закон на несъстоятелността на физическите лица

Защита на правото на труд, на справедливо възнаграждение и на здравословни и безопасни условия на труд:

- Предприети законодателни инициативи срещу т. нар. „модерно робство“
- ✓ Лавинообразното нарастване на случаи на експлоатация и некоректно отношение на работодатели към техните работници и служители
- ✓ Конкретни казуси - неплатени заплати, за невнесени осигуровки, за неиздължени обезщетения, за неполучени ваучери за храна, за неплатен извънреден труд, изобщо за неизпълнени социални ангажименти към работещите
- Публична кампания за промяна функционирането на Фонда за гарантиране на вземанията на работниците и служителите, който работеше формално, бяха натрупани около **250 милиона лева**, като за **2017 г. са под 1 млн. лв.**



Резултати:

- Промени в Кодекса на труда, Гражданския процесуален кодекс, Търговския закон, Закона за обществените поръчки, Закона за гарантиране на вземанията на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя, Закона за задълженията и договорите и Закона за особените залози
 - Забрани се продаването на фирми на клошари с цел некоректните работодатели да избягат от отговорност към своите работници и да не им платят дължимите възнаграждения и обезщетения
 - Всички, които през последните 3 години не са си получили заплатите от своите некоректни работодатели, вече ще могат да го направят през Фонда за гарантиране на вземания на работници от фалирала предприятия



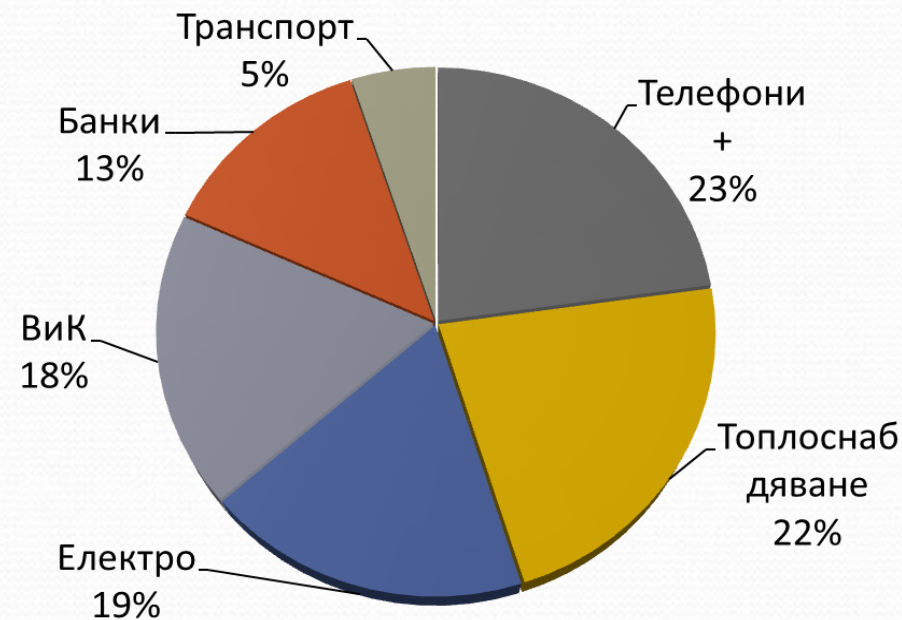
Защита на правата на гражданите срещу злоупотребите на монополите:

- 3 060 жалби срещу монополни дружества за 2017 г.



ТОП 6 НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЖАЛБИ:

ТЕЛЕФОНИ + ИНТЕРНЕТ И ТЕЛЕВИЗИЯ	- 607+ 147
ТОПЛОСНАБДЯВАНЕ	- 595
ЕЛЕКТРОСНАБНЯВАНЕ	- 491
ВИК	- 484
БАНКИ	- 351
ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ	- 135



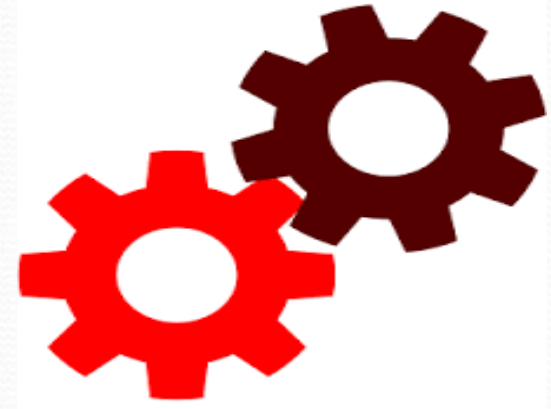
Защита на правата на гражданите срещу свръхправомощията на ЧСИ:

Проблеми на гражданите с частните съдебни изпълнители

- Запориране на банкови сметки с несеквестрируеми средства
- Публична продан на имоти на ниски цени
- Непосилно високи такси на ЧСИ
- Липса на възможност за доброволно плащане, за да не се стигне до ЧСИ

Законодателни промени 2017 г.

- Допълнителни гаранции за уведомяване
- Таван на таксите
- Оспорване на оценката на недвижим имот
- Съразмерност на задължението и обезпечителните мерки и изпълнителните способности
- Посочване на банкова сметка като възможност за доброволно плащане



Резултати:

- Гражданите няма да бъдат съдени, без да знаят
- ✓ Длъжникът ще бъде търсен поне три пъти, като най-малко един от тях да е в „неприсъствен ден”, преди да се обяви невъзможност да бъде намерен. Съдът ще трябва да провери служебно и местоработата на ответника и да разпореди връчване на призовка на работното му място, ако не е бил намерен на адреса си.
- Плащане на дълга по време на съдебния процес и избягване на свръхразноските по производството и запориране на имуществото.
- Ограничен размер на таксите на ЧСИ-тата
- Дъжниците вече могат да оспорват оценките на недвижимите имоти, когато се изнасят на публична продажба, за да се прекрати практиката да жилищата да се продават на безценица и хората да остават вечен длъжник



Защита на правата на гражданите срещу свръхпривилегиите на банките:

➔ Проверка на претенциите на банкитеч преди упражняване на правата им по чл. 417 от Гражданския процесуален кодекс.



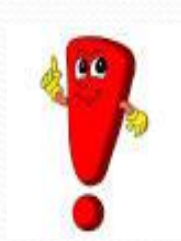
Приемане на Закон за несъстоятелността на физическите лица:

- Проблеми: България е единствената държава в ЕС, която няма законодателна уредба за личния фалит, а същевременно се наражда в топ 4 по лоши кредити в Европа
- Всеки трети българин е с кредит
- 2,33 млн. кредитополучатели, от тях
- 2,22 млн. български граждани
- 4,991 млн. изтеглени кредити
- Над 600 000 лоши или необслужвани кредити



Последици от свръхзадълженост на физическите лица:

- Макроикономически аспект - доброто финансово състояние на гражданите е съществен стимулиращ фактор за националната икономика, а високото ниво на потребление е предпоставка за стабилност и икономически растеж.
- Социален аспект - социални и здравни проблеми, социално изключване и изолация, поставяне в риск на основните потребности на децата и на лица със специални нужди в семейството.



2,5 милиона българи или близо **35%** живеят в тежки материални лишения



Концепция за Закон за частния фалит:



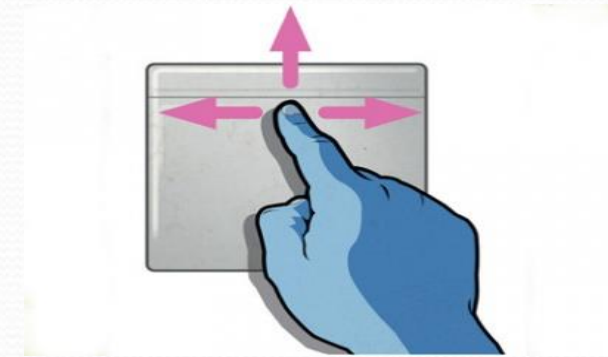
Възможност за справедливо споделяне на тежестта от свръхзадължеността между кредиторите и длъжника- физическо лице

- Преодоляване на състоянието на свръхзадълженост чрез частично опрощаване /погасяване/ на задълженията
- Справедливо удовлетворяване на кредиторите
- Втори шанс – възможности за възстановяване на социалната, предприемаческата и трудовата активност на длъжника



Характеристика на процедурата:

- Състояние на свръхзадълженост
- Прилага се при временни затруднения, когато общият размер на задълженията не надвишава 5 минимални работни заплати /минимален праг, под който не е обосновано ангажирането на разходи за процедурата/
- Съдебна процедура – развива се пред съд
- Бърза, прозрачна, достъпна и неоскъпена процедура
- Колективна процедура –предоставя възможност за участие на всички кредитори на длъжника, независимо от произхода на задълженията





Последици от решение за откриване на производство по гражданска несъстоятелност:

- Ограничават се възможностите на длъжника да се разпорежда с имуществото си
- Съдът назначава синдик
- Спира извършването на плащания, освен за задължения, свързани с ежедневните нужди на длъжника
- Спират се висящите принудителни изпълнителни действия, както и начисляването на лихви и неустойки за забава

Бъдещ подход на омбудсмана за защита на икономическите и социалните права на гражданите:

- Проактивен фактор
- Действен мониторинг
- Реакция по метода на „ранното предупреждение“
- Идентифициране на проблеми, застрашаващи правата на хората в областта на икономиката и социалната политика
- Използване на всички правомощия – препоръки, законодателни предложения, сезиране на Конституционния съд, искания за тълкувателни постановления на върховните съдилища, публични кампании и застъпничество

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!